

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Факультет здоров'я, фізичного виховання і спорту
Кафедра фізичного виховання і педагогіки спорту

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
«   »   2019 року

ПРОГРАМА
ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Для студентів

Спеціальності: 017 Фізична культура і спорт
Освітнього рівня: перший (бакалаврський)
Освітньої програми: «Фізичне виховання»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 1829/19
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціал)
«   »   20 19 р.

Київ - 2019

Розробники:

Гацко Олена Володимирівна, старший викладач кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту Київського університету імені Бориса Грінченка.

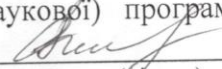
Викладачі:

Гацко Олена Володимирівна, старший викладач кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту
Протокол від 10.01.2019 р. № 5

Завідувач кафедри Ясько Л.В.
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) «Фізичне виховання»
_____.____.2019 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи) (Л.В. Ясько)
(підпис)

Робочу програму перевірено
_____.____.2019 р.

Заступник директора/декана (О.С. Комоцька)
(підпис)

Пролонговано :

На 20__/20__ н.р _____ (_____) . «__» __ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р _____ (_____) . «__» __ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р _____ (_____) . «__» __ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р _____ (_____) . «__» __ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р _____ (_____) . «__» __ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	Денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів/годин	6 / 180	
Курс	3	
Семестр	5	6
Кількість модулів		
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, в тому числі:	90	90
Аудиторні		
Модульний контроль		
Семестровий контроль		
Самостійна робота		
Форма семестрового контролю	Залік	Залік

2. Мета та завдання педагогічної практики

Мета забезпечити практичну підготовку бакалаврів до професійної педагогічної діяльності вчителя фізичної культури загальноосвітнього навчального закладу, організатора фізкультурно-масової, фізкультурно-оздоровчої роботи.

Завдання дисципліни:

1. Формування здатності до розуміння значущості для власного розвитку історичного досвіду та європейських цінностей та збереження духовних традицій українського народу в європейському культурному просторі. Здатність розуміти переваги здорового способу життя та прийняття їх як власних цінностей. Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії.
2. Формування здатності до реалізації прав і обов'язків громадянина України.
3. Формування здатності робити свідомий соціальний вибір та застосовувати демократичні технології прийняття рішень.
4. Формування здатності дотримуватись поваги до українського народу, держави України, її символіки, культури, мови.

5. Формування здатності здійснювати критичний аналіз та осмислення інформації, що визначає рівень кваліфікації фахівця (як у широкому сенсі, так і більш вузько - при вирішенні конкретних проблем, що виникають у процесі професійної діяльності).
6. Формування здатності гнучко мислити, відкритість до застосування отриманих знань, умінь та навичок зі сфери фізичної культури і спорту адаптуючи їх як щодо специфіки широкого діапазону можливих місць роботи, так і у повсякденному житті.
7. Формування здатності до самоосвіти у форматі «самоосвіта протягом усього життя», здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку.
8. Формування здатності визначити актуальні напрямки професійного вдосконалення та шляхом самостійного навчання освоїти нові області. Здатність до вибудовування концептуальних положень щодо ефективної фахової самопрезентації у сфері фізичної культури і спорту
9. Формування здатності до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, взаємоповаги.
10. Формування здатності до ефективного спілкування в усній та писемній формі українською та/або іноземною мовою з коректним використанням професійної термінології (представлення складної комплексної інформації у стислій і зрозумілій для цільової аудиторії формі, використовуючи за потреби інформаційно-комунікаційні технології) для вирішення завдань взаємодії у різних ситуаціях.
11. Формування здатності до роботи у складі групи, як під керівництвом лідера, взаємодіючи з колегами/партнерами/учнями, так і самостійно організовуючи внутрішню групову взаємодію, толерантно ставлячись до можливих соціальних, етнічних, конфесійних та культурних відмінностей, водночас підтримуючи необхідну дисципліну, плануючи цілі та управляючи часом.
12. Формування здатності до виявлення творчої ініціативи, готовність та бажання взяти на себе відповідальність за її реалізацію.

13. Формування здатності до актуалізації лідерських якостей у команді. Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху. Уміння формувати атмосферу, в якій всі члени команди мотивовані до професійного зростання.

3. Результати навчання за дисципліною

1. Випускник здатен спілкуватися українською мовою у професійному середовищі, дотримуватися етики ділового спілкування; складати різні види документів, у тому числі іноземною мовою. Здатен проявити загальнокультурну ерудицію.

2. Випускник здатен до роботи у складі групи, як під керівництвом лідера, взаємодіючи з колегами/партнерами/учнями, так і самостійно організовуючи внутрішньогрупову взаємодію.

3. Випускник демонструє здатність здійснювати загальноосвітній процес, проводити навчальні заняття з учнями освітніх організацій та оцінювати їх ефективність; організовувати та здійснювати позаурочну фізкультурно-спортивну роботу.

4. Випускник здатен до самостійної пізнавальної та аналітичної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Здатен вносити рекомендації щодо введення нових чи зміни існуючих вимог до якості послуг у сфері фізичної культури і спорту.

5. Випускник демонструє здатність на основі володіння елементарними навичками аналізу освітньо-виховних ситуацій, визначити педагогічні завдання та обрати оптимальну для даної ситуації модель професійної поведінки.

6. Випускник демонструє усвідомлене використання засобів фізичної культури як фактора відновлення працездатності, забезпечення активного довголіття, формування здоров'яформуючої та здоров'язберігаючої поведінки.

7. Випускник може продемонструвати знання та вміння застосовувати сучасні методи визначення та оцінки рівня рухової активності, стану здоров'я, фізичного стану та фізичної підготовленості осіб (учнів) різного віку та статі.

8. Випускник демонструє здатність застосувати знання про принципи програмування занять з фізичної культури та уміння програмувати їх для осіб

різного віку, статі та рівня фізичного стану.

9. Випускник демонструє здатність продемонструвати знання техніки фізичних вправ з різних видів спорту, методики навчання та особливостей організації спортивно-масових заходів з базових видів спорту, що забезпечують оволодіння життєво необхідними руховими навичками (гімнастика, легка атлетика, плавання, спортивні ігри).

10. Випускник демонструє вміння самостійно проводити заняття з фізичної культури у сфері дитячо-юнацького спорту та зі спортсменами масових розрядів; здатен здійснювати суддівство спортивних змагань.

11. Випускник демонструє здатність формувати у дітей та молоді мотивацію до занять різними видами фізичної рухової активності та спорту; здатен сприяти вихованню у учнів позитивних соціально- та особистісно значущих якостей, таких, як: ініціативність, відповідальність, організованість, дисциплінованість, працелюбність, наполегливість, комунікативність, толерантність, здатність до роботи у колективі

12. Випускник демонструє вміння оцінювати фізичні якості та функціональний стан осіб, що тренуються, адекватно підбирати засоби та методи рухової активності.

13. Випускник демонструє знання медико-біологічних та психологічних основ і технологій тренувань, а також санітарно-гігієнічних основ фізкультурно-спортивної діяльності.

14. Випускник демонструє здатність забезпечити в процесі професійної діяльності дотримання вимог техніки безпеки, санітарних та гігієнічних норм та правил, здійснювати профілактику травматизму, вміти надати першу долікарську допомогу потерпілому.

15. Випускник може продемонструвати базові знання та розуміння основних положень теорії вимірів та особливостей метрологічного контролю у сфері фізичного виховання, спорту та здоров'я людини; демонструє вміння проведення елементарних наукових досліджень з встановлення ефективності різних сторін діяльності у сфері фізичної культури та спорту з використанням апробованих

методик та використовувати результати дослідження у практичній діяльності.

16. Випускник демонструє на основі володіння технологіями розробки навчальної та методичної документації здатність розробляти навчальні плани та програми конкретних занять, спортивно-масових заходів, положень змагань та використовувати їх для формування змісту навчання.

17. Випускник здатен здійснювати управління та маркетингову діяльність у сфері фізичного виховання та спорту; планувати, чітко формулювати цілі, застосовувати різноманітні методики, технології та практики тайм-менеджменту, які сприятимуть ефективній організації часу відповідно до особистісних та професійних потреб.

18. Випускник демонструє знання та дотримання при організації занять та безпосередньо на заняттях законодавчих норм та правил, які стосуються як взаємодії між суб'єктами освітнього процесу в загалом, так і безпосередньо, враховуючи специфіку його реалізації у сфері фізичної культури і спорту. культури і спорту.

4. Структура педагогічної практики

Педагогічна практика в молодшій школі

III курс / 5 семестр – 90 годин

N п/п	НАВЧАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ	Приблизний обсяг год.	Вид звітнього документу
Змістовий модуль 1. Організаційна та ознайомча робота			
1.1.	Організаційно-методична конференція з педагогічної практики	2	Щоденник
1.2.	Складання індивідуального плану роботи.	2	Індивідуальний план
1.3.	Методична робота в групі (написання конспектів, обговорення уроків, контрольних уроків, проведення методичних занять)	8	Документи з візою керівника від КУ ім. Бориса Грінченка або вчителя - методиста фізичної культури від ЗНЗ
1.4	Бесіда з керівництвом школи та вчителями фізичної культури	2	Щоденник

1.5	Ознайомлення з умовами проведення занять з фізичної культури (обладнанням, інвентарем, спортивним залом і спортивним майданчиком, організацією навчально-виховної і позакласної роботи з фізичного виховання)	2	Щоденник
1.6	Вивчення комплексної програми з фізичної культури для учнів початкової школи.	6	Щоденник
1.7	Вивчення документів планування та обліку роботи з фізичної культури в школі.	4	Щоденник
1.8	Захист педагогічної практики на звітній конференції.	2	Звіт про практику, папка з документами
Разом за змістовим модулем 1		28	
Змістовий модуль 2. Навчально – методична робота			
2.1	Перегляд уроків фізичної культури, проведених учителем у початковій школі;	6	Щоденник
2.2	Перегляд і аналіз уроків фізичної культури, проведених студентами-практикантами	6	Щоденник
2.3.	Складання комплексів фізкультхвилинок та проведення їх у 1-4 класах	4	Комплекс вправ фізкультхвилинки
2.4.	Організація і проведення рухливих перерв зі школярами молодших класів	4	План проведення рухливої перерви
2.5.	Складання характеристики фізичної підготовленості учнів у закріплених класах	2	Характеристика фізичної підготовленості учнів
2.6.	Ознайомлення з методикою складання календарного робочого плану з фізичної культури на період практики.	6	Календарний робочий план з фізичної культури на період практики
2.7.	Ознайомлення з методами контролю за функціональним станом учнів під час виконання вправ	2	Щоденник
2.8	Проведення уроків фізичної культури в якості помічника вчителя.	10	Щоденник
2.9	Проведення уроків фізичної культури по частинам (вступна, основна, заключна)	4	План-конспект уроку
2.10	Самостійне проведення уроку фізичної культури у 1-4 класах	4	План-конспект уроку
2.11	Проведення контрольного уроку з фізичної культури	2	Розгорнутий план-конспект уроку
2.12	Спостереження за проведенням уроків інших практикантів	8	Щоденник

Разом за змістовим модулем 2		58	
Змістовий модуль 3. Фізкультурно – оздоровча робота			
3.1.	Організація і проведення спортивної години, фізкультурного свята у позаурочний час у групі продовженого дня зі школярами 1-4 класів	2	План (сценарій) проведення спортивної години у групі продовженого дня
3.2.	Участь в організації і проведенні планових фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів з учнями.	2	Щоденник
Разом за змістовим модулем 3		4	
РАЗОМ:		90	

Педагогічна практика в молодшій школі

III курс / 6 семестр – 90 годин

N п/п	НАВЧАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ	Приблизний обсяг год.	Вид звітного документу
Змістовий модуль 1. Організаційна та ознайомча робота			
1.1	Організаційно-методична конференція з педагогічної практики	2	Щоденник
1.2	Складання індивідуального плану роботи	2	Індивідуальний план
1.3	Методична робота в групі (написання конспектів, обговорення уроків, контрольних уроків, проведення методичних занять)	8	Документи з візою керівника від КУ ім. Бориса Грінченка або вчителя - методиста фізичної культури від ЗНЗ
1.4	Бесіда з керівництвом школи та вчителями фізичної культури	2	Щоденник
1.5	Ознайомлення з умовами проведення занять з фізичної культури (обладнанням, інвентарем, спортивним залом і спортивним майданчиком, організацією навчально-виховної і позакласної роботи з фізичного виховання)	2	Щоденник
1.6	Вивчення комплексної програми з фізичної культури для учнів загальноосвітньої школи (1-4 класи)	6	Щоденник
1.7	Вивчення документів планування та обліку роботи з фізичної культури в школі.	4	Щоденник

1.8	Захист педагогічної практики на звітній конференції.	2	Звіт про практику, папка документів
Разом за змістовим модулем 1		28	
Змістовий модуль 2. Навчально – методична робота			
2.1	Перегляд уроків фізичної культури, проведених вчителем	6	Щоденник
2.2	Перегляд і аналіз уроків фізичної культури, проведених студентами-практикантами	6	Щоденник
2.3	Складання календарного навчального плану на період практики.	8	Календарний робочий план з фізичної культури на період практики
2.4	Складання сценарію «Олімпійського уроку» для учнів 1-4 класів	6	Сценарій олімпійського уроку
2.5	Складання комплексу вправ ранкової гімнастики або ЗРВ з предметами	6	Комплекс вправ ранкової гімнастики або комплекс ЗРВ
2.6	Проведення уроків фізичної культури в якості помічника вчителя.	10	Щоденник
2.7	Проведення уроків фізичної культури по частинам (вступна, основна, заключна)	4	План-конспект уроку
2.8	Самостійне проведення уроку фізичної культури у 1-4 класах	4	План-конспект уроку
2.9	Проведення контрольного уроку з учнями закріпленого класу	2	Розгорнутий план-конспект уроку
2.10	Спостереження за проведенням уроків інших практикантів	6	Щоденник
Разом за змістовим модулем 2		58	
Змістовий модуль 3. Фізкультурно – оздоровча робота			
3.1	Участь в організації і проведенні планових фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів та спортивних змагань з учнями.	4	Щоденник
Разом за змістовим модулем 3		4	
РАЗОМ:		90	

5. Програма педагогічної практики

Змістовий модуль 1. Організаційна та ознайомча робота

1. Участь студентів в установчій та підсумковій конференціях.

2. Ознайомлення з умовами проведення занять з фізичної культури (обладнанням, інвентарем, спортивним залом і спортивним майданчиком, організацією навчально-виховної і позакласної роботи з фізичного виховання)
3. Проведення бесіди з керівництвом школи та вчителями фізичної культури.
4. Ознайомлення та вивчення програми з фізичної культури для учнів загальноосвітньої школи.
5. Ознайомлення та вивчення документів планування та обліку роботи з фізичної культури в школі.
6. Методична робота в групі.
7. Підготовка звітної документації.

Змістовий модуль 2. Навчально-методична робота

1. Складання індивідуального плану роботи.
2. Вивчення документів планування та обліку роботи з фізичної культури в школі.
3. Спостереження та аналіз уроків фізичної культури, що проводяться вчителями школи.
4. Аналіз відвіданих уроків відповідно до власних уявлень і знань про урок.
5. Ознайомлення з календарним навчальним планом з фізичної культури та самостійне складання його на період практики.
6. Проведення педагогічного аналізу уроку фізичної культури.
7. Складання характеристики фізичної підготовленості учнів у закріплених класах.
9. Проведення уроків фізичної культури в якості помічника вчителя.
10. Проведення уроків фізичної культури в якості вчителя.
11. Проведення спортивної години в групі продовженого дня.
12. Проведення рухливих ігор на перервах, фізкультхвилинок.
13. Складання планів-конспектів уроків з фізичної культури.
14. Складання комплексу ранкової гігієнічної гімнастики або ЗРВ з предметом.
15. Складання сценарію «Олімпійського уроку».

Змістовий модуль 3. Фізкультурно-оздоровча робота

1. Проведення бесід, дискусій про здоровий спосіб життя в закріплених класах.
2. Участь в організації та проведенні планових фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів з учнями під час практики.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

III курс/ 5 семестр

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Уроки в якості помічника вчителя	5			4	20		
Індивідуальний план роботи	5	1	5				
Написання конспекту і проведення контрольного уроку	10			2	20		
Календарний робочий план	5			1	5		
Ведення щоденника	10			1	10		
Проведення спортивної години на групі продовженого дня	5					1	5
Проведення рухливих ігор на перервах	5			1	5		
Проведення фізкультхвилинки	5			1	5		
Написання планів конспектів уроків фізичної культури по частинам (вступна, основна, заключна)	5			3	15		
Характеристика фізичної підготовленості класу	5			1	5		
Звіт і захист практики	5	1	5				
Разом			10		85		5
Максимальна кількість балів: 100							

III курс/ 6 семестр

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Написання скорочених планів-конспектів уроку та проведення уроків в якості помічника вчителя	5			3	15		
Індивідуальний план роботи	5	1	5				
Написання конспекту і проведення контрольного уроку	10			2	20		
Календарний робочий план	5			1	5		
Ведення щоденника	10			1	10		
Складання сценарію «Олімпійського уроку»	10			1	10		
Складання комплексу ранкової гігієнічної гімнастики або ЗРВ з предметом	10			1	10		
Проведення уроків фізичної культури по частинам (вступна, основна, заключна)	5			3	15		
Участь в організації і проведенні планових фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів та спортивних змагань з учнями	5					1	5
Звіт і захист практики	5	1	5				
Разом			10		85		5
Максимальна кількість балів: 100							

6.2. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
--------	-----------------

Відмінно <i>Знання, виконання в повному обсязі з незначною кількістю (1-2) несуттєвих помилок (вищий рівень)</i>	90-100
Дуже добре <i>Знання, виконання в повному обсязі зі значною кількістю (3-4) несуттєвих помилок (вище середнього рівень)</i>	82-89
Добре <i>Знання, виконання в неповному обсязі з незначною кількістю (1-2) суттєвих помилок (середній рівень)</i>	75-81
Задовільно <i>Знання, виконання в неповному обсязі зі значною кількістю (3-5) суттєвих помилок/недоліків (нижче середнього рівень)</i>	69-74
Достатньо <i>Знання, виконання в неповному обсязі, але є достатніми і задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання (нижче середнього рівень)</i>	60-68
Незадовільно <i>Знання, виконання недостатні і не задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання з можливістю повторного складання модулю (низький рівень)</i>	35-59
Незадовільно <i>З обов'язковим повторним курсом модуля (знання, вміння відсутні)</i>	1-34

7. Методи контролю

Звітна документація по практиці

III курс / 5 семестр

1. Щоденник студента-практиканта.
2. Індивідуальний план роботи на два тижні.
3. План - конспект уроку (розгорнутий) (1)
4. Календарний робочий план з фізичної культури на період практики
5. Комплекс вправ фізкультхвилинки (1)
6. Рухливі ігри на перервах (1)
7. План проведення спортивної години у групі продовженого дня (1)
8. Характеристика фізичної підготовленості учнів класу (1)
9. План – конспект уроку вступної частини (1), основної (1), заключної (1)
10. Звіт студента-практиканта.

III курс / 6 семестр

1. Щоденник студента-практиканта.
2. Індивідуальний план роботи на два тижні.
3. Календарний робочий план з фізичної культури на період практики.
4. Плани – конспектів уроків (скорочені) (3).
5. План - конспект уроку (розгорнутий) (1).
6. Сценарій Олімпійського уроку.
7. Комплекс вправ ранкової гімнастики або ЗРВ з предметом.
8. Звіт студента-практиканта.

8. Підсумки педагогічної практики

1. Підсумки практики підбиваються на звітній конференції.
2. Присутність всіх студентів та методистів обов'язкова.
3. Студенти та методисти готують звіт, де висвітлюють підсумки проходження навчальної педагогічної практики, її значення та пропозиції.
4. Результати навчальної педагогічної практики відображаються в отриманні студентами заліку, який враховує оцінки з усіх видів роботи.

9. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Арєф'єв В.Г. Фізична культура в школі / В.Г. Арєф'єв, Г.А. Єднак. – Кам'янець-Подільський: «Абетка-Нова», 2001. – 383 с.
2. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1 / Богдан Шиян. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 272 с.

Додаткова:

1. Круцевич Т.Ю. Методи исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания / Татьяна Круцевич. – К.: Олимпийская литература, 1999. – С. 30-46.
2. Сват'єв А.В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А.В. Сват'єв, М.В. Маліков. – Запоріжжя: ЗДУ, 2004. – 195 с.

3. Теория и методика физического воспитания: Учебник для студ. физ. воспитания и спорта: В 2 т./ Под ред. Т.Ю. Круцевич. – Т.1.: Общие основы теории и методики физического воспитания. – К.: Олимпийская литература, 2003.– 424 с.
4. Теория и методика физического воспитания: Учебник для студ. физ. воспитания и спорта: В 2 т./ Под ред. Т.Ю. Круцевич. – Т.2.: Методика физического воспитания различных групп населения. – К.: Олимпийская литература, 2003.– 391с.